

УДК 336.67

ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВА ТА ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ НИМ

Николишин С.Є.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті розглядаються питання присвячені прибутку підприємства та його ролі для підприємства в умовах ринкової економіки. Окреслено система та напрями управління прибутком підприємства. Розкрито елементи механізму управління прибутком підприємства, як складової частини системи управління. Проаналізовано стратегії підприємства пов'язані з прибутком.

Ключові слова: прибуток, управління, підприємство, управлінські рішення, фінансовий результат діяльності підприємства, планування прибутку, формування прибутку, розподіл прибутку.

Постановка проблеми. Прибуток підприємства є основною рушійною силою ринкової економіки, джерелом власних фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення фінансово-господарської діяльності. Їх нестача спонукає до здійснення запозичень, що у кінцевому підсумку, у разі неефективної боргової політики, може призвести до фінансової кризи і банкрутства. Зростання прибутку підприємств, значною мірою, впливає на темпи економічного розвитку країни, окремих регіонів, збільшення суспільного багатства і підвищення життєвого рівня населення. Саме тому, проблема грамотного і ефективного управління прибутком підприємств є актуальним питанням для економіки України в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питання управління формуванням прибутку у процесі операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства, забезпечення його оптимального розподілу та використання знайшли відображення у наукових працях вчених України та зарубіжжя, зо-

крема: І.А. Бланка, Ю.Ф. Бріггема, М. Ерхардта, Л.Л. Куц, Н.Г. Пігуль, А.М. Поддерєгіна, С.Ф. Покропівного та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Розвиток механізму управління прибутком підприємства в умовах кризових явищ потребує більш детальної систематизації як факторів впливу на процеси управління прибутком підприємств в Україні, так і тенденцій розвитку зазначених процесів.

Мета статті. Дослідити, на основі теоретичних узагальнень, сутність прибутку як економічної категорії та основного елемента ефективності діяльності підприємства, його значення у фінансово-господарській діяльності підприємства. Охарактеризувати концептуальні засади управління прибутком та проаналізувати систему управління прибутком підприємств.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах ефективність фінансово-господарської діяльності підприємств пов'язана з раціональним формуванням та розподілом фінансових ресурсів з метою досягнення високих фінансових резуль-

татів. Враховуючи різні аспекти планування діяльності підприємства, найважливішим є процес управління прибутком, як процес дослідження і прийняття управлінських рішень за усіма основними аспектами його формування, розподілу і використання.

Основною фінансовою категорією, що відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і свідчить про обсяг і якість виробленої продукції є прибуток.

Поняття та сутність категорії «прибуток» у більшості вчених описується по різному. Так, І.А. Бланк, який одним із перших в Україні використовує поняття співвідношення ризику і доходу, визначає прибуток як втілений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності та є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення цієї діяльності [1].

Брігхем С.Ф. вважає прибуток є однією з основних категорій товарного виробництва. Це передусім виробнича категорія, яка характеризує відносини, що складаються у процесі суспільного виробництва [2].

А.М. Поддєрьогін визначає прибуток як частину заново створеної вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу. Таким чином, наголошується на важливості процесу реалізації виробленого продукту за кошти [8].

Таким чином, не дивлячись на відмінності тлумачення категорії, можна знайти спільні риси та узагальнюючі різні точки зору вітчизняних і зарубіжних дослідників, відобразити нижче роль і значення прибутку підприємства в умовах ринкової економіки (Рис. 1).

Отже, з Рис. 1 видно, що прибуток підприємства виступає не лише як основа функціонування окремого підприємства, але і як база економічного розвитку держави вцілому.

Велика роль прибутку в розвитку підприємства і забезпеченні інтересів його власників, визначає необхідність ефективного управління ним.

Так, управління прибутком являє собою процес розробки та прийняття ефективних управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування та розподілу, і використання на підприємстві з метою максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періодах [1].

Головною метою управління прибутком є визначення шляхів найбільш ефективного його формування та оптимального розподілу, що спрямовані на забезпечення розвитку діяльності підприємства та зростання його ринкової вартості.

Ефективне управління прибутком підприємства можливе при дієвій та правильно сформованій системі управління прибутком підприємства.

Система управління прибутком підприємством – це сукупність взаємопов'язаних елементів, кожний з яких має функціональне призначення та спільна дія котрих, за певних умов, забезпечує досягнення механізму отримання прибутку заданої величини.

Грунтуючись на різноманітних підходах вчених можна виділити такі елементи системи управління прибутком підприємств (Рис. 2).

Виходячи з головної мети, система управління прибутком дає змогу вирішувати такі завдання:

- забезпечення максимізації розміру прибутку, що формується відповідно до ресурсного потенціалу підприємства;
- забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем прибутку і допустимим рівнем ризику;

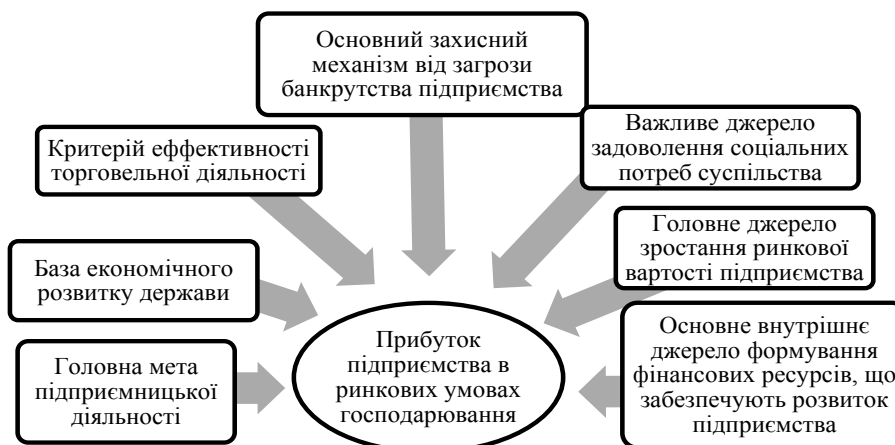

Рис. 1. Характеристика ролі прибутку підприємства в умовах ринкової економіки України

Джерело: [6]

Рис. 2. Складові елементи системи управління прибутком підприємства

Джерело: розроблено автором на основі [7; 10]

Рис. 3. Структурна схема управління прибутком підприємств

Джерело: [7]

- забезпечення високої якості прибутку, що формується;
- забезпечення виплат необхідного рівня доходу на інвестований капітал власникам підприємства;
- забезпечення формування відповідного обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку відповідно до завдань розвитку підприємства на майбутній період;
- забезпечення постійного зростання ринкової вартості підприємства;
- забезпечення ефективності програм участі персоналу щодо прибутку [9].

Процес управління прибутком підприємства має відбуватися в певній послідовності і забезпечувати реалізацію головної мети та основних завдань цього управління, а також бути невідомою частиною усїєї системи управління прибутком підприємства (Рис. 3).

На Рис. 3 зображено процес управління прибутком як складової організаційно-методичної системи управління прибутком.

Управління прибутком підприємства має базуватися на певному механізмі який є складовою частиною системи управління. Механізм управління прибутком підприємства складається з елементів, що регулюють процес розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з його форму-

ванням, розподілом і використанням. І. Бланк виділяє чотири складові механізму управління прибутком підприємства, які представлено на Рис. 4.

При формуванні механізму управління прибутком підприємств важливо визначитися з типом стратегічної орієнтації прибутку, оскільки планування прибутку на короткострокову перспективу і безпосереднє його використання залежить саме від обраної стратегії.

Вирізняють такі стратегічні типи орієнтації підприємств на прибуток:

1. Стратегія одержання задовільного прибутку базується на одержанні підприємством такого рівня прибутку, якого вистачить на покриття усіх витрат і розвиток у довгостроковому періоді. Її суть полягає в урахуванні ризику при плануванні. Стратегія забезпечення

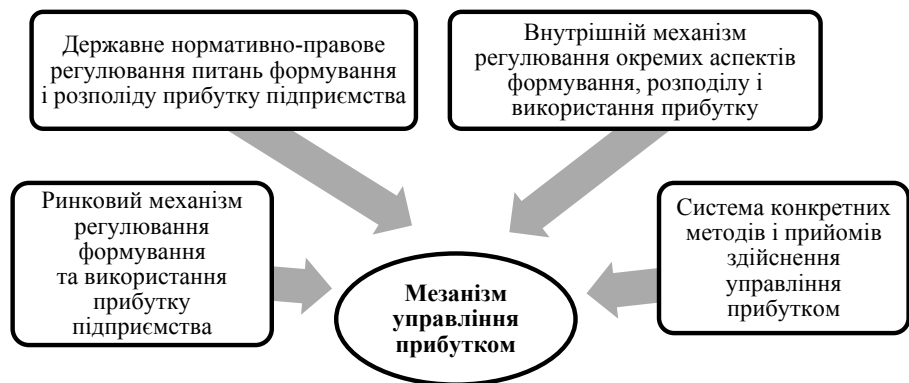

Рис. 4. Елементи механізму управління прибутком підприємства

Джерело: побудовано автором на основі [1]

задовільного прибутку передбачає закріплення конкурентних позицій підприємства на ринку, можливість здійснення інвестиційного і інноваційного розвитку, матеріальної мотивації персоналу тощо.

2. Стратегія мінімізації прибутку (стабільного прибутку) передбачає максимізацію мінімуму доходів, що очікуються, поряд з мінімізацією максимуму збитків та при зважанні на дії конкурентів. Зазначена стратегія набуває все більшого розповсюдження, оскільки передбачає рентабельну діяльність підприємства та його розвиток, але не вимагає максимізації прибутку.

3. Максимізація прибутку передбачає одержання максимально високого прибутку як за рахунок внутрішніх резервів, так і за рахунок споживачів. В основу діяльності більшості вітчизняних підприємств закладена стратегія максимізації прибутку. Використання даної стратегії в короткостроковому періоді не забезпечує відповідних темпів економічного зростання в довгостроковому періоді. Виникає загроза використання високого прибутку на поточні цілі, внаслідок чого підприємство втрачає важливе джерело фінансування розширеного відтворення, збільшується загроза банкрутства, викликана високим рівнем ризику діяльності [5].

Забезпечення ефективного управління прибутком підприємства визначає ряд вимог до цього процесу:

- інтегрованість з загальною системою управління підприємством;
- комплексний характер формування управлінських рішень;
- високий динамізм управління;
- багатоваріантність підходів до розробки окремих управлінських рішень;
- орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства [4].

Серед особливостей процесу управління прибутком підприємств в умовах ринкових відносин виокремлюють наступні:

- удосконалення планування розподілу фінансових ресурсів підприємств;

- підвищення вимог до організації управління матеріальними ресурсами підприємств;
- посилення ролі функції регулювання у формуванні кредитної політики підприємств;
- проведення ефективного контролю фінансових результатів підприємств [3].

Отже, кінцевою метою діяльності будь-якого підприємства є максимізація прибутку. Тому дуже важливо під час стратегічного планування прибутку врахувати всі чинники і аспекти подальшого розвитку для повного і обґрунтованого визначення величини прибутку і забезпечення певного рівня прибутку. Одночасно при плануванні прибутку є ряд особливостей, специфічних аспектів, які необхідно врахувати для фінансового забезпечення постійного розвитку підприємства. В умовах нестабільної економіки важливим для будь-якого підприємства є формування найістотніших принципів і ефективної системи стратегічного планування та управління прибутком.

Висновки і пропозиції. Отже, прибуток виступає не лише стимулом господарської діяльності підприємств, а й основним джерелом розвитку їхньої діяльності. Таким чином, великої значущості набуває необхідність розробки рекомендацій по підвищенню ефективності формування, розподілу прибутку та його максимізації, тобто управління ним, а саме:

1. Підвищення інтегрованості системи управління прибутком із загальною системою управління підприємством, оскільки прийняття управлінських рішень у будь-якій сфері діяльності підприємства впливає на рівень прибутку, який у свою чергу є основним джерелом фінансування розвитку підприємства та зростання доходів його власників.

2. Вибір оптимальної стратегії підприємства з орієнтацією на прибуток.

Отже, підвищення рентабельності виробництва та інвестиційної привабливості підприємства, зміцнення конкурентоспроможності вимагають застосування ефективних підходів до управління прибутком суб'єкта господарювання з метою його максимізації.

Список літератури:

1. Бланк І.А. Управление прибылью / Бланк И. А. – К. : НИКА-Центр, 1998. – 544 с.
2. Брігхем С.Ф. Основи фінансового менеджменту: Підручник: Пер. з англ. – К.: Молодь, 1997. – 1000 с.
3. Кобець А.О. Формування механізму управління прибутком підприємств в умовах ринкової економіки: автореф. на здоб. наук. ступ. к-та економ. наук / А.О. Кобець – Донецький національний університет. – Донецьк. – 2008. – 21 с.
4. Куц Л.Л. Капітал підприємства: формування та використання : опорн. консп. лекцій / Л.Л. Куц. – Тернопіль : ТНЕУ, 2012. – 114 с.
5. Нагайчук В.В. Показники оцінки якості прибутку підприємства та їх залежність від обраної стратегії / В.В. Нагайчук. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchetei/2011_2_1/NV-2011-V2_23.pdf
6. Павлишенко М.М. Значення прибутку підприємства в ринковій економіці / М.М. Павлишенко, Л.А. Сивуля. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvntlu/17_4/172_Pawlyshenko_17_4.pdf
7. Пігуль Н.Г. Управління прибутком підприємства / Н.Г. Пігуль // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2010. – № 28. – С. 125–132
8. Поддєрьогін А.М. Фінансовий менеджмент: підручник / кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2005. – 536 с.
9. Покропівний С.Ф. Економіка підприємства: Підручник. – 2-ге вид. перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2008. – 528 с.
10. Система управління прибутком як умова ефективного функціонування підприємства [Електронний ресурс] / Ж.М. Жигалкевич, Е.С. Фісенко // Економіка та суспільство. – 2016. – №4. – Режим доступу до журналу : <http://economyandsociety.in.ua>. – Заголовок з екрану.

Николишин С.Е.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

ПРИБЫЛЬ ПРЕДПРИЯТИЯ И ОСОБЕННОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ЕЮ

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы посвященные прибыли предприятия и его роли для предприятия в условиях рыночной экономики. Определены система и направления управления прибылью предприятия. Раскрыты элементы механизма управления прибылью предприятия, как составной части системы управления. Проанализированы стратегии предприятия связанные с прибылью.

Ключевые слова: прибыль, управление, предприятие, управленческие решения, финансовый результат деятельности предприятия, планирование прибыли, формирования прибыли, распределение прибыли.

Nykolyshyn S.Y

Taras Shevchenko National University of Kyiv

PROFIT ENTERPRISE AND FEATURES OF HIS MANAGEMENT

Summary

In the article the essence of profit enterprise and his role in a market economy was investigated. System and directions of profit enterprise management was identified. Was revealed the elements of the mechanism of profit management company, as part of the management system. The strategy of the enterprise associated with profit was analyzed.

Keywords: profit, management, enterprise, management decisions, financial performance, planning profits, income formation, distribution of profits.